

ACC. N.R. M. 12880:1-4.

Landskap: Västergötland..... Upptecknare: Siv. Winelius.....
Härad: Vartofta..... Berättare: Karl Rundquist.....
Socken: Slöta..... Berättarens yrke: f.d. soldat och arbetare.....
Uppteckningsår: 1953..... Född år 1862 i Kettilstorp.....

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Leaf. 49.

L.U.F. 49

Hemmets prydande. (s. 1-4)

ACC. N:R M. 12880: /

Hemmets prydane.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Jag växte upp i ett dagsverkstorp under Kettilstorps herrgård.
Då jag var sex år gammal blev det soldattorp.

1) Lövning.

Till pingst, midsommar och om lördagarna sattes björklöv in på bordet i stugan. I den öppna spisen där lövade vi inte eftersom den alltid var i bruk, då det köksliknande utrymmet saknade spis och användes till skräprum.

2) Golvet.

Golvet ströddes varje lördag med hackat "ene" eller "grane".
Det blev friskt i stugan och helgdagsstämning med det gröna på golvet.
Seden började försvinna på 1870-talet och var vid sekelskiftet helt bortlagd. Varje lördag skurades golvet med sand och vatten. Man hade en tvaga av torrt granris och sköt den fram och tillbaka med foten. Sedan samlades vattnet och sanden upp med vitmossa. Från 1860-talet minns jag att långhalm eller råghalm bars in i stugan om julen, men bruket hade då redan gått bort på de flesta håll. Mattor fanns aldrig i mitt föräldrahem.

3) Väggprydnader.

Ursprungligen hade vi vitrappade väggar, men 1874 fick vi blom-
miga tapeter, köpta i handelsboden. De var gjorda av mycket grovt och
dåligt papper, men så var de också billiga, 10 - 12 öre rullen. Några
små tavlor hade vi i smala svarta ramar. De var köpta av knallar och
föreställde Napoleon III, Oscar I och Karl XV.

4) Bords- och skåpprydnader.

Duk förekom inte om vardagarna. Men mor hade köpt en vit- och röd-
rutig duk av en knalle. Den kom endast fram vid högtiderna och lades på
slagbordet i snibb. Den enda bordsprydnad vi hade var ett par mässings-
ljusstakar, med talgljus, som sattes fram om julen. På det omålade
skåpet fanns inga prydnader, för det var så högt att det bara var några
tum till taket.

5) Spisar.

Den öppna spisen var försedd med valv. En trästake, som avsmalnade
uppåt och gick från golvet till valvet stod på sidan. Från denna utgick
en tvärslå också av trä med en järnkrok i änden, på vilken den trebenta
järngrytans båge hängdes. +)

6) Belysning.

I min tidigaste barndom fick vi mest nöja oss med ljuset från
spisen. Vi hade då också spingstickor och ibland talgljus. Dessa ljus

stöpte vi själva i en smörkärna, som fylldes med kokhett vatten och färtalg. Ett par brödspett lades mellan två stolar och här hängdes ljusen upp undan för undan med hjälp av en pinne på tvären, omkring vilken vecken var virad. 1870 köpte far en fotogenlampa. Senare gjorde vi själva små lampor av flaskor med kork, som vi satte ett bleckrör igenom, i vilket vecken löpte. De lyste mycket dåligt. Då jag omkring 1880 tjänade på en gård i Vistorp socken, kom bonden en dag hem och sade att nu skulle de få elektriskt ljus på Sandhems järnvägsstation och det skulle lysa så starkt att man på en halv mils avstånd skulle kunna se att trä på en nål. Detta trodde vi alla.

7) Blommor.

Vi barn plockade ofta vilda blommor och satte dem i någon glasburk eller kruka. Särskilda blomvasar förekom inte i min barndom eller ungdom. I fönstren hade vi alltid krukväxter. Det var balsaminer, "flitiga Lisa", myrten och japanska sammetsblommor. Avläggare (sticklingar) sattes direkt ner i krukorna.

8) Andra prydnader.

På 1870-talet var det ganska vanligt att gummor gick omkring och sålde konstgjorda blommor av papper, som de själva gjort. Dessa sattes ofta upp på hörnhyllor, som var prydda med mycket breda virkade remsor.

ACC. N:R M. 12880:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om julen hade vi en ljuskrona med svarvad grönmålad stam. Från denna utgick grenar av mycket grov ståltråd, som bar ljushållare med talgljus, ett för varje barn. Armarna kläddes med brokigt papper och karameller.

4

=====

†) Till högtiderna brukade spisen vitlimmas, med krita upplöst i mjölk. Sedan delade mor en potatis och skar ut ett kors eller dylikt i ena halvan. Denna doppades i kimrök och trycktes mot valvet. Vi kallade dessa figurer för "kattfötter".